

دستورالعمل تأسیس، مدیریت و نظارت بر مراکز بهبودی اقامتی میان مدت مصرف‌کنندگان مواد

سازمان بهزیستی در راستای مأموریت و اهداف خود و قانون تشکیل سازمان بهزیستی و با استناد به «بند ۱۲ ماده ۲۶» قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۸۰/۱۱/۲۷ مجلس شورای اسلامی دستورالعمل تأسیس، مدیریت و نظارت بر مراکز بهبودی اقامتی میان مدت مصرف‌کنندگان مواد را جهت اجرا ابلاغ می‌نماید.

ماده ۱ - تعاریف

۱- **وابستگی به مواد:** نشانگانی است که با الگوی رفتاری خاص مشخص می‌شود و در این الگو مصرف یک ماده روان‌گردان یا گروهی از مواد، از سایر رفتارهایی که قبلاً برای فرد ارزشمند بوده به مراتب اولویت بیشتری پیدا می‌کند و شخص علیرغم بروز مشکلات مرتبط با مصرف مواد، به مصرف ادامه می‌دهد.

۲- **بهبودی:** بهبودی عبارت است از مجموعه مداخلاتی که برای تغییر رفتار، از طریق تأثیرپذیری از گروه همتای آموزش دیده جهت بهبود عملکرد و بازگشت فرد مصرف‌کننده مواد به اجتماع با هدف نهایی دستیابی به زندگی بدون مصرف مواد انجام می‌گیرد.

۳- **مرکز بهبودی اقامتی میان مدت مصرف‌کنندگان مواد:** به مرکزی اطلاق می‌گردد که توسط اشخاص حقوقی (تشکل‌ها و سازمانهای غیردولتی که در راستای اهداف سلامت و خدمات اجتماعی فعالیت می‌کنند و در اساسنامه آنها به فعالیتهای درمان، بازتوانی یا بهبودی اعتیاد اشاره شده باشد) تشکیل می‌گردند و این مراکز با کسب مجوز از سازمان بهزیستی و تحت نظارت آن به صورت اقامتی میان مدت (۳۰ تا ۹۰ روز) فعالیت می‌کنند. رویکرد اصلی مراکز اقامتی میان مدت بر مشارکت گروههای همتا و خودیار (معتادان بهبودیافته) متمرکز است و خدمات آن توسط معتادان بهبودیافته ارائه می‌شود. این مراکز، با مراکز درمان و بازتوانی اعتیاد تحت نظارت سازمان یا پزشک دوره دیده مورد تأیید سازمان در جهت کمک و همکاری (غربالگری، نظارت بر سم زدایی بدون دارو) و ارائه خدمات تخصصی در مواقع لزوم و نظارت بیشتر بر خدمات خود در ارتباط مستمر و نزدیک هستند.

۴- **موافقت اصولی:** موافقت‌نامه‌ای است که پس از طی مراحل پیش‌بینی‌شده در دستورالعمل مربوطه و تأیید کمیسیون صدور پروانه‌های بهداشتی استان با اعتبار یک ساله برای متقاضیان صادر می‌گردد تا نسبت به آماده‌نمودن ساختمان، تجهیزات و نیروی انسانی مورد نیاز و کسب تأییدیه‌های لازم اقدام نمایند.

۵- **پروانه فعالیت:** مجوزی است که برای شروع و تداوم فعالیت مرکز پس از تجهیز و تأمین و معرفی نیروی انسانی مورد نیاز با اعتبار سه ساله صادر می‌گردد. (پروانه فعالیت مراکز بهبودی اقامتی میان مدت صرفاً برای افراد حقوقی صادر می‌شود)

۶- **مؤسس:** فرد حقوقی است که پس از طی مراحل اداری، موفق به دریافت موافقت اصولی و سپس پروانه فعالیت می‌گردد.

۷- **مسئول مرکز:** فرد واجد شرایطی است که از طرف مؤسس به بهداشتی استان معرفی می‌گردد تا پس از تأیید کمیسیون صدور پروانه‌های بهداشتی استان مجوز فعالیت مسئول مرکز برای وی صادر و در مرکز مربوطه انجام وظیفه نماید.

۸- **مسئول فنی دوره سم زدایی:** پزشک مرکز رابط یا پزشک دوره دیده ای می باشد که در روزهای سم زدایی بیماران به عنوان مسئول فنی در مرکز مستقر می باشد و وظایف مورد اشاره در دستورالعمل را برعهده دارد.

۹- **مددیاری:** فرد واجد شرایطی (شرایط در بند ۲ ماده ۴ در صفحه ۶ قید شده است) است که پس از طی دوره های آموزشی لازم (توسط سازمان بهداشتی کشور تعریف می گردد) زیر نظر مسئول مرکز فعالیت های مربوطه را انجام می دهد.

۱۰- **مددیاری خانواده:** زنان واجد شرایط از خانواده درجه یک معتادین هستند که سابقه اعتیاد ندارند و در برنامه های گروههای خودیاری خانواده فعالیت و یا حضور داشته اند و دوره آموزشی مربوطه را گذرانده اند.

۱۱- **بهبودیافته:** فردی است که قبلاً مواد مصرف می نموده و در حال حاضر با توجه به معیارهای این دستورالعمل و با توجه به مسئولیتی که برعهده دارد سابقه پاکي مورد نیاز را دارا می باشد و هیچگونه رفتار پرخطری ندارد.

۱۲- **گروه همسان یا همتا یا خودیار:** افراد بهبودیافته ای هستند که تمایل دارند خدمات آموزشی و سایر خدمات بهبودی را به معتادان در حال بهبودی ارائه دهند.

۱۳- گروه خودیاری خانواده: تعدادی از زنان خانواده درجه یک معتادین (همسران، مادران، فرزندان، خواهران) می باشند که در جلسات گروهی مشارکت مناسب دارند.

۱۴- جلسات بهبودی: جلساتی که توسط اعضای گروه خودیار با تأکید بر مسایل معنوی و تجربیات بهبودی جهت تداوم پاکی تشکیل می شود.

۱۵- داروهای (OTC) Over The Counter: داروهایی هستند که داروخانه ها مجاز هستند بدون نسخه پزشک به افراد بدهند (مانند ایبوپروفن، استامینوفن، ...) که فهرست آن مطابق سیستم فارماکوپه ایران مشخص می باشد.

۱۶- مشاوره و آزمایش داوطلبانه (VCT) Voluntary counselling and testing: فرایندی است که فرد از طریق مشاوره و دریافت اطلاعاتی در مورد رفتارهای پرخطر و بیماری ایدز به طور آگاهانه در مورد انجام آزمایش HIV، تصمیم می گیرد و مراحل آن شامل انجام مشاوره پیش از آزمایش، انجام آزمایش و مشاوره پس از آزمایش است.

۱۷- ناظر استان: منظور کارشناسانی هستند که از طرف سازمان بهزیستی استان وظیفه نظارت بر مراکز مذکور را در سطح استان برعهده دارند.

۱۸- ناظر شهرستان: منظور کارشناسانی هستند که از طرف رئیس اداره بهزیستی شهرستان وظیفه نظارت بر مراکز مذکور را در سطح شهرستان برعهده دارند.

۱۹- مرکز درمان و بازتوانی اعتیاد رابط: یکی از مراکز درمان و بازتوانی اعتیاد دارای مجوز از سازمان بهزیستی می باشد که به منظور ارزیابی وضعیت معتادان و امکان استفاده از سمزدایی (بدون استفاده از دارو) و بعضی از خدمات تخصصی به عنوان مرکز رابط فعالیت می نماید.

ماده ۲- اهداف مراکز بهبودی اقامتی میان مدت:

اهداف تأسیس مراکز بهبودی اقامتی میان مدت مصرف کنندگان مواد عبارتند از:

۱- استفاده از توانایی گروههای همتا در بازتوانی معتادان

۲- افزایش امکان حق انتخاب معتادان برای استفاده از خدمات متنوع بازتوانی

۳- تداوم پاکی گروههای همتای بهبودیافته و مددیاران تجربی

۴- ساماندهی مراکز موجود

۵- افزایش دستیابی به خدمات

۶- کاهش تصدی گری دولت

ماده ۳ - شرایط، مدارک و شرح وظایف موسس:

۳ - ۱) شرایط موسس:

- ۱) داشتن مجوز فعالیت موسسه از سازمان های مرتبط (سازمان بهزیستی، وزارت کشور) در اساسنامه به فعالیتهای بازتوانی اعتیاد اشاره شده باشد.
- تبصره ۱: مجوز مراکز اقامتی میان مدت برای سازمانهای مردم نهاد (اعم از خیریه ها) و موسسات غیردولتی (انتفاعی و غیرانتفاعی که پروانه تأسیس خود را از سازمان بهزیستی یا وزارت کشور دریافت کرده اند) صادر می شود.
- تبصره ۲: اولویت صدور مجوز با موسسات غیردولتی است که مجوز خود را از سازمان بهزیستی اخذ کرده باشند.

۳ - ۲) مدارک مورد نیاز موسس:

۱. فرم تکمیل شده درخواست تأسیس مرکز (فرم شماره یک)
۲. تصویر اساسنامه همراه با اصل آن که به تایید سازمان ذیربط رسیده باشد.
۳. تصویر آگهی تأسیس موسسه و یا انجمن خیریه چاپ شده در روزنامه رسمی به همراه آخرین تغییرات آن.
۴. ارائه پروانه تأسیس موسسات غیردولتی از سازمان بهزیستی یا وزارت کشور

۳ - ۳) شرح وظایف موسس:

۱. معرفی یک مرکز درمان و بازتوانی اعتیاد به عنوان مرکز رابط یا یک پزشک دوره دیده مستقر در مرکز بهبودی اقامتی میان مدت به بهزیستی استان.
- تبصره: معرفی مرکز رابط نسبت به معرفی پزشک مستقر در اولویت می باشد و چنانچه مورد اول امکان پذیر نبود از پزشک مستقر در مرکز استفاده گردد.
۲. پیگیری از بهزیستی شهرستان جهت دریافت دستورالعمل و بخشنامه های مربوطه
۳. معرفی یک فرد واجد شرایط به عنوان مسئول مرکز و نظارت بر تأمین نیروی انسانی مرکز
۴. نظارت بر حسن اجرای امور